

Manifest za europsku obnovu – Nova desnica u 21 stoljeću

Alain de Benoist i Charles Champetier

Uvod

Francuska [europska] Nova desnica rođena je 1968. Ona nije politički pokret, nego skup mislilaca i škola mišljenja. Više od trideset godina, knjigama i časopisima, razgovorima i konferencijama, seminarima i ljetnim školama francuska Nova desnica pokušala je oblikovati metapolitičku perspektivu. Metapolitika ne znači vođenje politike drugim sredstvima. Ona nije ni "strategija" čiji je cilj nametnuti intelektualnu hegemoniju, niti je pokušaj diskreditiranja drugih mogućih stajališta ili planova. Metapolitika se isključivo temelji na premisi da ideje imaju ključnu ulogu u kolektivnoj svijesti i, općenitije, u ljudskoj povijesti. Heraklit, Aristotel, Sveti Augustin, Toma Akvinski, René Decartes, Immanuel Kant, Adam Smith i Karl Marx su svojim djelima potaknuli ključne revolucije, čiji se učinak osjeća i danas. Povijest je posljedica ljudske volje i djelovanja, ali uvijek u sklopu uvjerenja, vjerovanja i predočenja koja daju smisao i smjer. Cilj francuske Nove desnice je pridonijeti obnovi ovih društveno-povijesnih predodžbi.

Upravo danas metapolitički poticaj temelji se na razmišljanju o evoluciji zapadnih društava u perspektivi dolaska 21. stoljeća. Na jednoj strani postoji rastuća nemoć političkih stranaka, sindikata, vlada i klasičnih oblika osvajanja i provođenja političke moći dok je na drugoj strani vidljiva zastarjelost svih antiteza (pri čemu se na prvom i najvažnijem mjestu nalazi podjela na lijevicu i desnicu) koje su karakterizirale modernost. Uz to, došlo je do neviđene eksplozije znanja, koje se širi ne mareći za posljedice. U svijetu u kojem su zatvoreni entiteti zamijenjeni međusobno povezanim mrežama s pojačano nejasnim referentnim točkama, metapolitičko djelovanje želi, nadilazeći političke podjele, novom sintezom obnoviti transverzalni način mišljenja i, konačno, proučiti sva područja znanja kako bi se mogao predložiti koherentan svjetonazor. To je bio cilj francuske Nove desnice u proteklom razdoblju i to više od trideset godina.

Ovaj manifest sažima sve navedene probleme. Njegov prvi dio (Nevolje) predstavlja kritičku raščlambu sadašnjosti, drugi dio (Temelji) prikazuje viđenje čovjeka i svijeta. Oba dijela manifesta nadahnuta su multidisciplinarnim pristupom koji dovodi u pitanje većinu današnjih intelektualnih antiteza. Plemenski i globalni pristup, nacionalizam i internacionalizam, liberalizam i marksizam, individualizam i kolektivizam, progresivnost i konzervativnost, sve ove vrijednosti s istovjetnom samozadovoljnom logikom isključuju iz razmatranja sve ono što se nalazi između njih. Cijelo stoljeće ove umjetne suprotnosti onemogućavale su poimanje onoga što je ključno – samu veličinu krize koja traži radikalnu obnovu načina mišljenja, odlučivanja i djelovanja. Zato su jalovi pokušaji da se radikalna obnova traži u onome što je već rečeno. No, francuska Nova desnica posudila je ideje iz različitih teoretskih izvora. Ona nije oklijevala prisvojiti ono što se čini vrijednim u svim misaonim strujama. Takav transverzalni pristup izazvao je bijes čuvara ustaljenih načina razmišljanja, koji žele trajno održati ideološke ortodoksije i tako paralizirati svaku novu sintezu koja bi mogla ugroziti postojeće vrijednosti.

Od samoga početka, francuska Nova desnica zbližila je osobe koje su bile zainteresirane za sudjelovanje u razvitku zajednice. U Francuskoj, kao i u drugim državama, Nova desnica predstavlja zajednicu rada i razmišljanja. Njezini članovi nisu nužno intelektualci, ali svi su na ovaj ili onaj način zainteresirani za sukob ideja. Treći dio ovog manifesta (Gledišta) zauzima

stajalište prema trenutnim problemima i raspravama i budućnosti naroda i civilizacije.

I. Nevolje

Na prvom i najvažnijem mjestu svaka kritička misao pokušava objasniti vrijeme u kojem je nastala. Naša sadašnjost ključno je razdoblje, prijelomna točka ili “interregnum”, koju obilježava jedan glavni problem – kraj modernosti.

Što je modernost?

Modernost označava politički i filozofski pokret u posljednja tri stoljeća zapadne povijesti. Označava je u prvom redu pet konvergentnih procesa: individualizacija koja je ostvarena razaranjem starih oblika zajedničkog života; omasovljenost koja je ostvarena prihvaćanjem normiranog ponašanja i načina života; desakralizacija koja je nastala kada su velike vjerske naracije zamijenjene znanstvenim objašnjenjima svijeta; racionalizacija koja znači prevlast svrhovitog razuma, slobodnog tržišta i tehničke djelotvornosti i, konačno, univerzalnost, koja je ostvarena globalnim širenjem modela društva koje je implicitno nametnuto kao isključivi racionalni izbor i samim time superioran bilo kakvoj alternativi.

Modernost ima duboke korijene. Ona uglavnom predstavlja sekularizaciju ideja i predodžbi koje su posuđene iz kršćanske metafizike, koja se širi u svjetovni život nakon odbacivanja bilo kakve transcendentne dimenzije. Zapravo, u kršćanstvu se mogu naći korijeni velikih promjena koje su stvorile sekularne ideologije prve postrevolucionarne ere. Individualizam je već bio prisutan u predodžbi o osobnom spasenju kao i u intimnom i povlaštenom odnosu između pojedinca i Boga koji nadilazi bilo kakav odnos koji postoji na zemaljskom svijetu. Egalitarizam je utemeljen u ideji da je spasenje podjednako dostupno cijelom ljudskom rodu jer svaki pojedinac ima dušu čiju apsolutnu vrijednost dijeli cjelokupno čovječanstvo. Težnja za napretkom rođena je u ideji da povijest ima početnu točku i nužan kraj i da se povijest općenito razvija po božanskom planu. Konačno, univerzalnost je prirodni izraz religije koja tvrdi da predstavlja istinu koju, zato jer vrijedi za svako ljudsko biće, oni moraju i prihvatiti. Uz to, suvremeni politički život temelji se na sekulariziranim teološkim postavkama. Danas je kršćanstvo svedeno na jedno od postojećih mišljenja i nesvjesno je postalo žrtva pokreta koji je i pokrenulo. U povijesti Zapada kršćanstvo je postalo religija koja otvara put napuštanju religije.

Različite postojeće filozofske škole modernosti, iako su međusobno često suprotstavljene, slažu se oko jednoga – postoji jedinstveni i opće prihvatljiv odgovor za sve društvene, moralne i političke probleme. Čovječanstvo se shvaća kao skup racionalnih pojedinaca koji su, osobnim probicima, moralnim uvjerenjem, prijateljstvom, pa i strahom, pozvani da ostvare svoje jedinstvo u povijesti. U takvom shvaćanju različitost svijeta postaje prepreka, a sve što razlikuje ljude smatra se incidentnim, neizvjesnim, zastarjelim, pa čak i opasnim. U mjeri u kojoj je modernost ne samo skup ideja, nego i način djelovanja, ona na svaki mogući način pokušava iskorijeniti pojedince iz njihovih individualnih zajednica i podrediti ih univerzalnom načinu udruživanja. U praksi je najdjelotvorniji način da se ovo ostvari bilo tržište.

Kriza modernosti

Modernost je dominantno predstavljena željama za slobodom i jednakošću. Ove dvije temeljne vrijednosti su izdane. Pojedinci su odsječeni od zajednica koje su ih štitile i davale smisao i oblik njihovu postojanju. Zato su danas na udaru golemog mehanizma dominacije i odlučivanja te su

njihove slobode uglavnom formalne. Pojedinci trpe globalnu moć tržišta, tehničkih znanosti i komunikacija te nikada nisu u stanju sami utjecati na svoju sudbinu. Obećanje jednakosti iznevjereno je na dva načina — komunizam je izdao jednakost uspostavljajući u povijesti najkrvožednije totalitarne režime; kapitalizam je omalovažio jednakost dajući legitimitet najomraženijim društvenim i gospodarskim nejednakostima koje su počinjene upravo u ime jednakosti. Modernost proklamira prava, a ni na koji način ne osigurava mehanizam za njihovo provođenje. Također povećava postojeće potrebe i neprestano stvara nove, a istovremeno potrebe može zadovoljiti samo manjina, što pojačava frustracije i bijes svih ostalih. Što se tiče ideologije napretka, koja se poklapa s čovjekovim očekivanjima, pothranjujući obećanje o svijetu koji se neprestano poboljšava, ona je u dubokoj krizi. Zapravo, budućnost se čini nepredvidljivom, ona više ne nudi nadu, nego plaši gotovo svakoga. Svaki naraštaj suočava se sa svijetom različitim od onoga u kojem je živio prethodni naraštaj. Uz ubrzanu promjenu načina života odnosno nomosa, neprestane novosti omalovažavaju prethodne naraštaje i njihova iskustva. To ne stvara sreću, nego osjećaj jada.

“Kraj ideologija” izraz je kojim se želi označiti povijesna iscrpljenost velikih mobilizacijskih naracija koje su utemeljene u liberalizmu, socijalizmu, komunizmu, nacionalizmu, fašizmu i, konačno, nacizmu. U dvadesetom stoljeću odzvonilo je većini ovih doktrina, čije su stvarne posljedice genocid, etničko čišćenje i masovna ubojstva, totalni ratovi među nacijama i trajna suprotstavljenost među pojedincima, ekološke katastrofe, društveni kaos i gubitak svih bitnih uporišnih točaka. Uništavanje živog svijeta zbog ostvarenja ciljeva, gospodarskog rasta i materijalnog razvoja doveli su do neviđenog osiromašenja duha i širenja tjeskobe povezane sa životom u uvijek neizvjesnoj sadašnjosti, u svijetu koji je lišen prošlosti i budućnosti. Stoga je modernost porodila najisprazniju civilizaciju koju je čovječanstvo ikada imalo; jezik promidžbe postao je paradigma cjelokupne društvene komunikacije; primat novca nametnuo je opću prisutnost dobara; čovjek je pretvoren u objekt razmjene u kontekstu sebičnog hedonizma; tehnologija je zaplela živi svijet u mrežu racionalizma — svijet ispunjen delinkvencijom, nasiljem i neulju-đenošću, u kojem je čovjek u ratu sam sa sobom i u ratu protiv svih drugih, tj. u nerealnom svijetu droga, virtualne stvarnosti i razbibrige razvikane u medijima; u kojem je selo napušteno nauštrb predgrađa u kojima se uopće ne može živjeti i monstuoznih velegradova, gdje se usamljeni pojedinac stapa u anonimnu i neprijateljsku masu, dok tradicionalna društvena, politička i vjerska razmatranja postaju sve više nesigurna i bezlična.

Opća kriza pokazuje da se modernost približava kraju, upravo u trenutku kada se univerzalistička utopija, koju je modernost i uspostavila, sprema postati stvarnost u obliku liberalne globalizacije. Kraj 20. stoljeća označava kraj modernosti i početak postmodernosti koju karakterizira cijeli niz novih tema: zaokupljenost ekologijom, briga za kvalitetu Života, uloga “plemena” i “mreža”, obnavljanje zajednica, politika zajedničkih identiteta, povećanje unutardržavnih i međudržavnih sukoba, povratak društvenog nasilja, slabljenje uspostavljenih religija, rastući otpor društvenom elitizmu itd. Promatrajući rastuću bolest suvremenih društava, a budući da na to ne mogu ponuditi nikakav novi odgovor, zastupnici dominantne ideologije prisiljeni su izražavati se u ispraznim frazama koje su tako česte u medijima u svijetu kojemu prijete implozija. Upravo implozija, a ne eksplozija, jer modernost ne će biti prevladana velikim sumrakom (grand soir, svjetovna inačica novog dolaska Isusa Krista), nego pojavljivanjem na tisuće novih svjetala, tj. rođenjem suverenih prostora koji su oslobođeni prevlasti modernosti. Modernost ne će biti nadvladana povratkom u prošlost, nego određenim predmodernim vrijednostima u prevladavajućoj postmodernoj dimenziji. Isključivo po cijenu takvoga radikalnog preustroja

mogu se zaliječiti trenutne anomalije i nihilizam.

Liberalizam — glavni neprijatelj

Liberalizam je utjelovio dominantu ideologiju modernosti. On se prvi pojavio i zadnji će nestati. U početku je liberalna misao suprotstavljala autonomno gospodarstvo moralu, politici i društvu iz kojeg je izvorno potjecala. Kasnije je liberalizam pretvorio komercijalnu vrijednost u temelj zajedničkog života. Izum “primata količine” označio je prijelaz iz tržišnog gospodarstva u tržišna društva, tj. širenjem zakona komercijalne razmjene, koji su vođeni “nevidljivom rukom”, u sva područja života. S druge strane, liberalizam je izazvao moderni individualizam. To je učinio koristeći lažnu antropologiju i deskriptivno i normativno viđenje temeljeno na jednodimenzionalnom čovjeku koji vuče svoja “neotuđiva prava” iz svoje u biti asocijalne prirode, pri čemu želi ostvariti svoj osobni interes eliminirajući obzire koji se ne označavaju u kvantitativnim vrijednostima i vrijednostima koje nisu povezane s racionalnim proračunom.

Dvojni individualistički i gospodarski zamah prati darvinovski pogled na društvo, a on, u konačnoj raščlambi, sužava društveni život u opće natjecanje, u novu inačicu “rata svih protiv sviju” kako bi bili izabrani “najbolji”. Ako se i zanemari da je “čisto i idealno” natjecanje zapravo mit, jer su uvijek postojali odnosi moći, takav svjetonazor ne govori apsolutno ništa o vrijednosti onoga što je izabrano — što je bolje, a što gore. U evoluciji su najsposobniji preživjeli. Ali čovjek ne može biti zadovoljan pukim preživljavanjem, stoga on uređuje svoj život u hijerarhiju vrijednosti prema kojima su liberali, kako tvrde, neutralni.

Tijekom 20. stoljeća uznemirujuće značajke liberalizma potaknule su legitimnu reakciju: pojavu socijalističkog pokreta. No, pod utjecajem marksizma ovaj pokret krenuo je pogrešnim smjerom. Bez obzira na međusobno neprijateljstvo, liberalizam i marksizam u biti pripadaju istom svemiru i oba su nasljednici prosvjetiteljske misli. Njima su zajednički individualizam, čak i isti univerzalni egalitarizam, istovjetni racionalizam, primat gospodarstva, isti naglasak na emancipacijsku vrijednost rada, ista vjera u napredak, ista ideja o kraju povijesti. U gotovo svakom pogledu liberalizam je djelotvornije ostvario ciljeve koje dijeli s marksizmom: brisanje kolektivnih identiteta i tradicionalnih kultura, razočaranost svijetom i univerzalizam sustava proizvodnje.

Razorno djelovanje tržišta potaknulo je uspon i rast državne socijalne skrbi. Tijekom povijesti tržište i država bili su ravnopravni, a država je zakonu novca željela podrediti kompaktnu netržišnu razmjenu među zajednicama, kako bi jedinstveni gospodarski prostor pretvorila u sredstvo za ostvarenje svoje moći. Raspad veza među zajednicama, potaknut komercijalizacijom društvenog života, nametnuo je progresivno jačanje državne socijalne skrbi kojoj je povjerena preraspodjela nužna zbog ublažavanja slabosti koje tradicionalni oblici solidarnosti više nisu mogli razriješiti. Uopće ne spriječavajući liberalizam, državna intervencija dopustila mu je da se razvija, istovremeno izbjegavajući krah društva uspostavom sigurnosti i stabilnosti koje su nužne za razmjenu. Zauzvrat je državna socijalna skrb, koja je u biti apstraktna, anonimna i zatamnjena struktura preraspodjele, raširila neodgovornost, pretvarajući članove društva u ništa više od primatelja javne pomoći koji više ne želi srušiti liberalni sustav, nego isključivo neograničeno produljiti prava za koja ne daju ništa.

I na kraju, liberalizam negira posebnost političkog djelovanja, što uvijek implicira arbitrarnost odluka i pluralizam ciljeva. Iz takve točke gledišta pojam “liberalna politika” sama po sebi

sadržava kontradikciju. Želeći uspostaviti društvene veze na temelju teorije racionalnog izbora koji svodi pravo građanstva na svrhovitost, on završava u tome da tehnički stručnjaci idealnim “znanstvenim” pristupom upravljaju globalnim društvom. Liberalna država teži paralelnim ciljevima, odnosno ona se suzdržava predložiti model dobrog života, a istovremeno želi neutralizirati sukobe koji su urođeni u različitosti društvenog života. To čini provodeći mjere koje su usmjerene na određivanje, isključivo pravnom procedurom, onoga što je pravedno, a ne onoga što je dobro. Područje javnog rastače se u područje privatnog, dok je predstavnička demokracija sužena na tržište u kojem je ponuda sve više ograničena (usredotočenost programa i konvergencija različitih političkih smjerova), a potražnja sve manje i manje motivirana (neizlazak na izbore).

U doba globalizacije liberalizam se više ne predstavlja kao ideologija, nego kao globalni sustav proizvodnje i reprodukcije ljudi i dobara, uz dodatak hipermodernizma ljudskih prava. U svom gospodarskom, političkom i moralnom obliku liberalizam predstavlja središnji blok ideja modernosti koji je završen. Stoga je on glavna prepreka bilo čemu što ga želi prevladati.

II. Temelji

“Upoznaj samoga sebe”, reklo je proročište u Delfima. Ključ svakog viđenja svijeta, odnosno svakoga političkog, moralnog ili filozofskog djelovanja je, prije svega, antropologija, pri čemu se djelatnost provodi po određenim praktičnim pravilima koja predstavljaju bit međuljudskih odnosa i odnosa čovjeka prema svijetu: politici, gospodarstvu, tehnologiji i etici.

Čovjek: jedan aspekt života

Modernost negira ljudsku prirodu (teorija tabula rasa) ili je tu prirodu povezala s apstraktnim vrijednostima koje nemaju vezu sa stvarnim svijetom i proživljenim iskustvom. Kao posljedica ovoga radikalnog loma pojavio se ideal “novog čovjeka” koji se može beskonačno oblikovati nasilnom i progresivnom transformacijom njegove okoline. U 20. stoljeću ova utopija dovela je do totalitarizma i koncentracijskih logora. U liberalnom svijetu ona se pretvorila u praznovjerje u svemoćnu okolinu, što je stvorilo zablude, posebno u području obrazovanja: u društvu uređenom apstraktnom racionalnošću kognitivna sposobnost glavna je odrednica društvenog položaja.

Glavno i osnovno — čovjek je životinja. On kao takav egzistira u poretku živih bića koje postoji stotinama milijuna godina. Ako se povijest organskog života usporedi s jednim danom od 24 sata, onda se ljudska vrsta pojavila tek u posljednjih trideset sekundi toga dana. Tijek humanizacije razvijao se u više od tisuću naraštaja. U mjeri u kojoj život nastaje, u prvom redu prijenosom podataka sadržanih u genetskom materijalu, čovjek se ne rada potpuno isprazan. Svaki pojedinac već nosi glavne značajke vrste kojoj su dodane posebne naslijeđene predispozicije prema određenim posebnim sposobnostima i načinima ponašanja. Pojedinac ne odlučuje o tome što je naslijedio, a to ograničava njegovu autonomiju i sposobnost za oblikovanje, ali mu također omogućava da se odupre političkim i društvenim uvjetovanostima.

Uz to, čovjek nije isključivo životinja, ono što je posebno ljudsko u njemu — svijest o vlastitoj svijesti, sposobnost apstraktnog razmišljanja, sintaktički jezik, sposobnost za simboličko, sposobnost za objektivno promatranje i donošenje vrijednosnih sudova — sve ovo ne suprotstavlja se čovjekovoj prirodi, nego je proširuje i daje čovjeku dodatni i jedinstveni identitet. Apsurdno je poricati čovjekovu biološku određenost, ili je reducirati svođenjem

njegovih posebnih značajki na zoologiju. Ono što je čovjek naslijedio čini samo temelj društvenog i povijesnog života. Čovjekovi instinkti nisu programirani, tj. čovjek uvijek ima slobodu izbora, i moralnog i političkog, koje su ograničene isključivo smrću. Čovjek nasljeđuje, ali on se može i riješiti svoga nasljedstva. On se može izgraditi povijesno i kulturno na temelju pretpostavki svoje biološke konstitucije, i to su njegova ljudska ograničenja. Ono što se nalazi izvan ovih ograničenja može se zvati Bogom, svemirom, ništavnošću ili postojanjem. Više nema smisla pitanje “zašto” i to zato jer je ono što nadilazi ljudska ograničenja po definiciji nezamislivo.

Stoga Nova desnica predlaže viziju dobro uravnoteženog pojedinca, uzimajući u obzir njegove naslijeđene sposobnosti i društvenu okolinu. Nova desnica odbacuje ideologije koje naglašavaju isključivo jedan od ovih čimbenika, bili oni biološki, gospodarski ili mehanički.

Čovjek: ukorijenjeno, ugroženo i otvoreno biće

Čovjek po prirodi nije ni dobar ni loš, ali je sposoban biti jedno od toga. Kao otvoreno i ugroženo biće, on samoga sebe može unaprijediti, a može se i unazaditi. Čovjek se može obraniti od ove trajne prijetnje gradeći društvena i moralna pravila, kao i institucije i tradicije koje daju temelj njegovu postojanju i koje njegovu životu daju smisao i odrednice. Određeno kao nedefinirana masa pojedinaca koji ga čine, čovječanstvo predstavlja ili biološku kategoriju (vrstu) ili filozofsku kategoriju koja proizlazi iz zapadne misli. Iz društveno-povijesne perspektive, čovjek kao takav ne postoji jer je njegovo postojanje u sklopu čovječanstva uvijek određeno posebnom kulturnom pripadnošću. Ovo mišljenje ne proizlazi iz relativizma. Svi ljudi dijele ljudsku prirodu, bez koje ne bi bili u stanju razumjeti jedni druge, ali njihova zajednička pripadnost jednoj vrsti uvijek se izražava u jednom kontekstu. Ljudi dijele ista temeljna htijenja, koja se uvijek kristaliziraju u različitim oblicima u skladu s vremenom i mjestom.

U tom smislu čovječanstvo je neograničeno pluralno, različitost predstavlja njegovu bit. Stoga je ljudski život primarno obvezatno ukorijenjen u određenom kontekstu, a tek zatim dolaze načini na koji pojedinci i skupine promatraju svijet, čak i ako to čine kritički, te načini na koji oni uobličavaju svoje težnje i ciljeve. Oni postoje u stvarnom svijetu isključivo kao konkretno ukorijenjene osobe. Biološke razlike važne su isključivo u odnosu na društvene i kulturne okolnosti. Sto se tiče razlika među kulturama, one nisu posljedica privida, niti prolaznih, slučajnih ili sekundarnih značajki. Svaka kultura ima svoje “gravitacijsko središte” (Herder): različite kulture daju različite odgovore na ključna pitanja. Zato svi pokušaji da se kulture ujedine završavaju u njihovu razaranju. Čovjek je po prirodi ukorijenjen u svojoj kulturi. Čovjek je pojedinac i kao takav nalazi svoj položaj na razmeđu univerzalnog (ljudska vrsta) i partikularnog (određena kultura, određena epoha). Stoga se ideja apsolutnog, sveobuhvatnog i vječnog zakona koji konačno određuje moralne, vjerske ili političke izbore čini neutemeljenom. Takva ideja zapravo je temelj svih totalitarizama.

Ljudska društva istovremeno su ispunjena suradnjom i sukobom, a jedno se ne može eliminirati na štetu drugoga. Ironično uvjerenje u mogućnost eliminacije ovih suprotnosti u sklopu transparentnog i pomirenog društva podjednako je neutemeljeno kao i izrazito natjecateljske (liberalne, rasističke ili nacionalističke) vizije koje pretvaraju život u trajni rat pojedinaca ili skupina. Iako je agresivnost ključni dio kreativnosti i dinamičnosti života, evolucija je također podržavala suradničko (altruističko) ponašanje koje je vidljivo ne samo na području genetske srodnosti. S druge strane, velika djela povijesti bila su moguća isključivo uspostavljanjem

harmonije koja se temelji na priznavanju općeg dobra, uzajamnosti prava i obveza, suradnje i dijeljenja. Ni miroljubivo ni ratoborno, ni dobro ni loše, ni ružno ni lijepo, ljudsko postojanje razvija se u tragičnoj tenziji između ova dva pola privlačnosti i odbojnosti.

Društvo: tijelo sastavljeno od zajednica

Ljudsko postojanje nerazdvojno je od zajednica ili društvenih skupina u kojima se život događa. Načelo primitivnog “prirodnog stanja” u kojem su samostalni pojedinci mogli ostvariti koegzistenciju zapravo je fikcija. Društvo nije posljedica ugovora ljudi koji žele u najvećoj mogućoj mjeri ostvariti svoje najbolje interese, ono je slučajno udruženje čija je najstarija forma nesumnjivo proširena obitelj.

Zajednice na kojima se temelji društvo stvorene su od složene mreže posredničkih tijela koja povezuju pojedince, skupine pojedinaca i ljudski rod. Neka od ovih tijela su nasljedna (izvorna), druga su izabrana (suradnička). Društvene veze, čiju autonomnost stranke klasične desnice nikada nisu priznavale, a koje se ne smiju miješati s pojmom “civilnog društva”, definirane su, na prvom i najvažnijem mjestu, kao model za pojedinačnu djelatnost, a ne kao globalni učinak takve djelatnosti. Društvene veze počivaju na zajedničkom pristanku i prethode ovome modelu. Članstvo u kolektivu ne uništava pojedinačni identitet, naprotiv, ono je temelj toga identiteta. Kada pojedinac napusti svoju izvornu zajednicu, on to načelno uvijek čini da bi se pridružio drugoj zajednici. Zajednice se uspostavljaju i održavaju na temelju toga tko je njihov član. Pripadnost zajednice jedini je preduvjet za članstvo u njoj. U njoj postoji vertikalna uzajamnost prava i obveza, davanja i primanja, poslušnosti i suradnje, kao i horizontalna uzajamnost u darivanju, bratstvu, prijateljstvu i ljubavi. Bogatstvo društvenog života proporcionalna je različitosti članova zajednice. Ova različitost neprestano je ugrožena kako slabostima (konformizam, nedostatak različitosti), tako i ekscesima (odvajanje, atomizacija).

Holistički pristup, po kojem cjelina nadilazi zbroj sastavnica i posjeduje vrijednosti koje nema niti jedna sastavnica, poražen je modernim univerzalizmom i individualizmom, koji su na zajednice gledali kao na fenomen pokornosti hijerarhiji, prepreku ili pretjerani lokalizam. Takav univerzalizam i individualizam razvili su se na dva načina — ugovor (politika) i tržište (gospodarstvo). No, u stvarnosti modernost nije oslobodila čovjeka od njegove izvorne obiteljske pripadnosti ili od mjesnih, plemenskih, korporativnih ili vjerskih veza. Modernost je isključivo podredila čovjeka drugim ograničenjima, koja su oštrija zato što su udaljenija, impersonalna i zahtjevnija. Mehaničko, apstraktno i homogeno podređivanje zamijenilo je raznoliku izvornost. Postajući usamljeniji, čovjek je postao ranjiviji i siromašniji. Razdvojen je od smisla jer se više ne može poistovjetiti s modelom i više nema načina da shvati svoje mjesto u društvenoj cjelini. Individualizam je doveo do odvajanja, separacije, deinstitucionalizacije (stoga se obitelj više ne socijalizira), dok su društvene veze preuzele državne birokracije. U konačnoj raščlambi velika zamisao moderne emancipacije dovela je do opće otuđenosti. Budući da moderna društva imaju sklonost da zbližavaju pojedince koji se percipiraju kao stranci, koji nemaju nikakvoga međusobnog povjerenja, ona ne mogu zamisliti društveni odnos koji ne podliježe “neutralnom” autoritetu koji regulira odnose. Cisti oblici koji postoje su razmjena (tržišni sustav u kojem vladaju najjači) i podređenost (totalitarni sustav pokoravanja svemoćnoj državi). Mješoviti oblik koji sada prevladava predstavlja širenje apstraktnih pravnih pravila koja postupno obuhvaćaju svaki oblik postojanja, gdje su odnosi s drugima trajno nadzirani kako bi se odagnala opasnost implozije. Povratak zajednicama i ljudskim vrijednostima može ispraviti nedostatak ili raspad društvenih veza, odnosno omogućiti njihovu obnovu i potvrdu.

Politika: bit i umijeće

Politika je u skladu s činjenicom da su svi ciljevi društvenog života uvijek višeznačni. Njezina bit i njezini zakoni ne mogu se svesti na gospodarstvo, etiku, estetiku, metafiziku ili ono što se smatra svetim. Politika priznaje razliku između pojmova kao što su privatno i javno, zapovijedanje, pokornost i odluka, građanin i stranac, prijatelj i neprijatelj. Ako ima morala u politici, jer vlast uvijek teži zajedničkom dobru i motivirana je zajedničkim vrijednostima i običajima, to ipak ne znači da je osobna moralnost politički primjenjiva. Režimi koji odbijaju priznati bit politike, koji poriču pluralizam ciljeva ili daju prednost depolitizaciji, po definiciji su “nepolitički”.

Moderna misao razvila je privid o politici kao o “neutralnom”, svodeći njezinu moć na upravljačku djelotvornost, na mehaničku primjenu pravnih, tehničkih ili ekonomskih normi: “vladavina ljudi” trebala bi biti temeljena na “rješavanju problema”. No, javnost uvijek potvrđuje posebno viđenje “dobrog života”. Ideja “dobrog” dolazi prije ideje “pravednog”, a ne obratno.

Na domaćem planu prvi cilj političkog djelovanja je društveni mir. Na unutrašnjem planu to znači sigurnost i harmoniju među svim pripadnicima društva, na vanjskom planu to znači zaštitu od strane ugroze. U usporedbi s ovim ciljevima izbor između vrijednosti kao što su sloboda, jednakost, jedinstvo, različitost i solidarnost je proizvoljan. Taj izbor nije očit sam po sebi, nego ovisi o konačnom rezultatu. Različitost svjetonazora jedan je od uvjeta za pojavu politike. Budući da demokracija priznaje pluralizam htijenja i zamisli, ona želi omogućiti miroljubivo sukobljavanje na svim razinama javnog života, to je eminentno politički oblik vladavine. Ako se pojedinac smatra dijelom zajednice, onda će se ponašati kao građanin u demokraciji, koja je jedini oblik vladavine koji mu nudi sudjelovanje u političkim raspravama i odlukama, kao i mogućnost da nešto učini za sebe i da se uzdigne obrazovanjem. Politika nije znanost koja se može predati razumu ili tehnologiji, politika je umjetnost koja prije svega poziva na mudrost. Ona uvijek implicira nesigurnost, višestrukost izbora, potrebu odluke o ciljevima. Umijeće vladanja daje moć odlučivanja između različitih mogućnosti, zajedno s mogućnošću neizjašnjavanja. Moć nikada nije puko sredstvo koje ima vrijednost isključivo kada je u službi ciljeva kojima treba služiti.

Kako je tvrdio Jean Bodin, nasljednik francuskih pravnika iz srednjeg vijeka (légistes), izvor samostalnosti i slobode nalazi se u neograničenom suverenitetu vladara, po uzoru na papinsku apsolutnu moć. Ovo je koncept “političke teologije” koji se temelji na ideji vrhovnoga političkog tijela — “Leviethana” (Hobbes) – koji ima zadatak nadzirati tijelo, duh i dušu. Ovo je nadahnulo uspostavu jedinstvene i centralizirane apsolutističke nacije-države, koja nije tolerirala mjesne izvore moći, niti dijeljenje zakona sa susjednim silama. Ovakva država razvila se u upravnoj i pravnoj unifikaciji, ukidanjem posredničkih tijela (koja su odbačena kao “feudalna”) i postupnim brisanjem mjesnih kultura. Takva je država postala apsolutistička monarhija, revolucionarni jakobinizam i na kraju moderni totalitarizam. No, ovo je također dovelo i do “republike bez građana”, u kojoj ništa ne stoji između atomiziranoga civilnog društva i upravljačke države. Ovakvom modelu političkog društva francuska Nova desnica suprotstavlja naslijeđe Johannesa Althusiusa, u kojem se izvor nezavisnosti i slobode nalazi u autonomiji, a države se u prvom redu definiraju kao federacije organiziranih zajednica i višestrukih saveza.

Pri takvom gledištu, koje je inspirirano kako carskim tako i federalnim konceptima, delegiranje suverene moći nikada nije dovelo do toga da ljudi izgube svoju sposobnost da donose ili

poništavaju zakone. U svojim različito organiziranim zajednicama ljudi (ili “države”) su konačni nositelji suvereniteta. Vladari su osobno iznad svakoga građanina, su uvijek podređeni općoj volji koju izražavaju svi građani Načelo povezanosti vlada na svakoj razini.

Sloboda kolektiviteta nije u suprotnosti s podijeljenim suverenitetom. U konačnici, politika se ne svodi na razinu države, javnost je definirana kao zajednica skupina, obitelji i asocijacija mjesnih, regionalnih, nacionalnih i iznadnacionalnih kolektiviteta. Političko jedinstvo ne negira organski kontinuitet, nego u njemu nalazi oslonac. Političko jedinstvo proizlazi od priznate različitosti, tj. mora se priznati da u društvenom tkivu postoji i nešto “skriveno”. Savršena “transparentnost” društva utopija je koja ne potiče demokratsku komunikaciju. Upravo suprotno, potpuna transparentnost omogućava uvođenje totalitarnog nadgledanja u društvu.

Gospodarstvo: više od tržnice

Ako pogledamo povijest ljudskih društava, određena pravila vladala su proizvodnjom, kretanjem i potrošnjom dobara nužnih za preživljavanje pojedinaca i skupina. Ako se to uzme u obzir, a suprotno pretpostavkama liberalizma i marksizma, gospodarstvo nikada nije stvorilo društvenu infrastrukturu. Preveliki naglasak na gospodarski determinizam (“ekonomizam”) je iznimka prije nego pravilo. Štoviše, mnogobrojni mitovi koji se povezuju s prokletstvom rada (Prometej), novca (npr. priča o kralju Krezu) i obilja (Pando- ra), otkrivaju da je u davnim vremenima gospodarstvo poimano kao “prokleta” sastavnica društva, kao djelatnost koja prijeti uništenjem cjelokupne harmonije. Stoga se na gospodarstvo gledalo kao na manje vrijedno, ne zato što ono nije bilo korisno, nego upravo zato što je bilo isključivo korisno i ništa više od toga. Štoviše, netko je bio bogat zato jer je bio voćari, a ne suprotno, stoga je moć značila i obvezu da se [>ude velikodušan i da se štiti one koji trebaju skrb. “Fetišizam dobara” kao posebnost modernog kapitalizma jasno je poiman kao opasnost. Proizvodnja obilja različitih dobara pobuđuje zavist, umjetnu žudnju koja potiče nered i nasilje.

U svim predmodernim društvima gospodarstvo je bilo uključeno i kontekstualizirano u poretku ljudskih djelatnosti (Karl Polanyi). Liberalizam je izmislio bajku po kojoj je gospodarstvo od vremena razmjene dobara pa do suvremenog tržišta uvijek bilo uređeno suprotstavljanjem ponude i potražnje, s kasnijom pojavom apstraktnog ekvivalenta proizvoda ili usluge (tj. novca) i objektivnih vrijednosti (vrijednosti korištenja, vrijednosti razmjene, usluge itd.). Tržište nije idealan model čije apstraktne vrijednosti dopuštaju poopćavanje. Prije nego što je gospodarstvo postalo mehanizam, ono je bilo institucija koja se nije mogla izdvojiti ni od povijesti ni od kultura koje su gospodarstvo i utemeljile.

Tri ključna oblika cirkulacije dobara su recipročnost (obostrana razmjena darova, podjednako ili zajedničko ulaganje), preraspodjela (centralizacija i raspodjela koju obavlja jedna vlast) i razmjena. Ova tri oblika cirkulacije ne predstavljaju određena razvojna razdoblja, nego su, u većoj ili manjoj mjeri, uvijek postojali jedno uz drugo. Moderno društvo znakovito je po hipertrofiji slobodne tržišne razmjene, odnosno po razvoju od gospodarstva koje ima tržište do tržišnog društva. Liberalno gospodarstvo promijenilo je ideologiju napretka u religiju gospodarskog rasta. U skladu s time, stalno rastuća potrošnja trebala bi čovječanstvo odvesti u sretnu budućnost. Iako je nepobitno da je moderni gospodarski razvoj zadovoljio određene temeljne potrebe znatno većeg broja ljudi nego što je to prije bilo moguće, isto je tako nepobitno da nas je umjetni porast potreba uz pomoć zavodljivih strategija promidžbe neizbježno doveo u slijepu ulicu. U svijetu ograničenih izvora, koji je podložan načelu entropije, neizbježno

usporavanje gospodarskog rasta predodređuje neizbježnu budućnost čovječanstva.

Uzimajući u obzir zamah promjena koji je u razdoblju od 16. do 20. stoljeća izazvalo širenje potrošnje dobara u cijelom svijetu, može se zaključiti da je to bio jedan od najvažnijih fenomena ljudske povijesti. U 21. stoljeću glavni fenomen će biti upravo suprotan proces, odnosno odricanje od supremacije potrošnje dobara. Stoga je nužno vratiti se temeljima gospodarstva, odnosno ekonomije (“oikosnomos”). To su opći zakoni čovjekova postojanja na svijetu koji uključuju ekološku ravnotežu, ljudsko htijenje, harmoniju i ljepotu prirode i, općenitije gledano, sve sastavnice koje se ne mogu izraziti na kvantitativan način, a koje je gospodarska znanosti samovoljno isključila iz svojih proračuna. Sav gospodarski život povlači sa sobom uključivanje šireg opsega kulturnih institucija i pravnih sredstava. Danas se gospodarstvo mora rekontekstualizirati u sklopu života, društva, politike i etike.

Etika: samoizgradnja

Temeljne vrijednosti etike su univerzalne – posvuda se može naći razlika između plemenitih i onih koji to nisu, između dobrih i zlih, onih koji zavređuju divljenje i prijezir, pravednih i nepravednih. S druge strane označavanje i ocjenjivanje ponašanja bitnih za svaku od ovih vrijednosti mijenja se ovisno o epohi i društvu. Francuska Nova desnica odbacuje sva isključivo moralna gledišta na svijet, ali priznaje da niti jedna kultura ne može izbjeći razliku između etičkih vrijednosti raznih stajališta i ponašanja. Moralnost je neodvojiva od otvorenog bića koje se zove čovjek, ona je antropološka posljedica čovjekove slobode. Oblikovanjem općih pravila nužnih za preživljavanje bilo kojega društva, moralni

zakoni postali su povezani s običajima i ne mogu se u potpunosti razdvojiti iz konteksta u kojima se primjenjuju. Ali na njih se ne može gledati isključivo u uvjetima subjektiviteta. Stoga poslovice “to je moja zemlja, bila u pravu ili ne” ne znači da je moja zemlja uvijek u pravu, nego da je moja zemlja i onda kada nije u pravu. To implicira da mogu uvidjeti pogrešku moje zemlje, što znači da prihvaćam neko pravilo i kada se ono nalazi izvan područja kojem pripadam.

Od starih Grka etika je za Europljane označavala vrline Čija primjena čini temelj “dobrog života”, a to su velikodušnost a ne pohlepa, čast a ne sramota, hrabrost a ne kukavština, pravda a ne nepravda, umjerenost a ne neumjerenost, dužnost a ne neodgovornost, čast a ne pokvarenost, nesebičnost a ne pohlepa itd. Dobar građanin je onaj koji uvijek teži izvrsnosti u svakoj od ovih vrlina (Aristotel). Težnja za izvrsnošću ni na koji način ne isključuje postojanje nekoliko načina života (kontemplativni, djelatni, proizvodi itd.), od kojih svaki proizlazi iz različitih moralnih zakona i svaki nalazi svoje mjesto u hijerarhiji grčkog polisa. Npr. europska tradicija izražena u antičkom trojnom modelu pridonijela je da mudrost prevlada nad silom, a sila nad bogatstvom. Modernost je nadomjestila tradicionalnu etiku, koja je istovremeno bila aristokratska i pučka, s dvije vrste buržoaskih moralnih zakona, utilitarnim (Bentham), koji se temeljio na materijalističkim kalkulacijama ugone i bola (dobro je ono što povećava ugodu za što veći broj ljudi), ideontološkim moralom (Kant) koji se temelji na jedinstvenom konceptu pravde, prema kojemu svi pojedinci trebaju nastojati živjeti u skladu s općim moralnim zakonom. Ovaj posljednji pristup podržava ideologiju ljudskih prava, koji je istovremeno i minimalni moralni zakon kao i strateško oružje zapadnog etnocentrizma. Ova ideologija sama po sebi je kontradiktorna. Svi ljudi imaju prava, ali kao izdvojena bića nikada ne bi znali kako ih ostvariti. Pravo izražava ispravnu odluku, koja je nerazdvojna od društva. Stoga se niti jedno pravo ne može zamisliti izvan posebnog konteksta koje ga definira, izvan društva koje ga priznaje i koje

definira i obveze koje proistječu iz prava kao sredstva prisile koja su nužna za provedbu prava. Sto se tiče temeljnih sloboda, ona se ne donose dekretom, nego ih se mora izboriti i jamčiti. Činjenica da su Europljani silom nametnuli pravo na autonomnost ni na koji način ne znači da svi ljudi na svijetu moraju jamčiti prava na istovjetan način.

Konačno će Europljani nasuprot “moralnom poretku” koje miješa društvenu i moralnu normu morati prihvatiti pluralnost oblika društvenog života i zajednički promisliti o poretku i njegovim suprotnostima, Apolonu i Dionizu. Relativizam i nihilizam “posljednjeg čovjeka” (Nietzsche), koji se danas očituju u pozadini praktičnog materijalizma, mogu se izbjeći isključivo obnovom nekog smisla, tj. ponovnim posezanjem za nekim zajedničkim vrijednostima, kao i korištenjem nekih konkretnih provjerenih vrijednosti koje su iskušale i obranile samosvjesne zajednice.

Tehnologija: mobilizacija svijeta

Tehnologija je bila oko nas od samih početaka svijeta. Nedostatak posebne prirodne obrane, umanjivanje vrijednosti instinkta i razvoj kognitivnih sposobnosti razvijali su se usporedno s promjenom okoline. Ali tehnologija je već dulje vrijeme određena imperativima koji nisu tehnološki, odnosno nužnom harmonijom ljudi, grada i svemira, kao i poštovanjem prirode kao mjesta postojanja, pokoravanjem prometejskoj moći, mudrosti Olimpa, odbacivanjem arogancije, brigom za kvalitetu, a ne za produktivnost itd.

Tehnološka eksplozija do koje je došlo u modernosti objašnjava se nestajanjem etičkih, simboličkih ili vjerskih zakona. Ona svoje duboke korijene nalazi u biblijskoj naredbi: napuči zemlju i pokori je.” (Knjiga postanka) Ovaj moto je dvije tisuće godina kasnije Decartes obnovio kada je tražio od čovjeka da “se načini gospodarom i vlasnikom prirode”, Dvojni teocentrični lom između nestvorenog bića i stvorenog svijeta stoga doživljava metamorfozu u dvojnog antropocentričnog lomu između subjekta i objekta, u kojem je drugi u potpunosti podređen prvome. Modernost je također podredila znanost (kontemplativnost) tehnologiji (operativnosti), što je stvorilo integriranu “tehnološku znanost”, čiji je isključivi razlog postojanja daljnje ubrzavanje preobrazbe svijeta. Tijekom 20. stoljeća bilo je više temeljnih promjena nego 15.000 godina prije toga. Prvi put u ljudskoj povijesti svaki naraštaj dužan je integrirati se u svijet koji onaj prethodni nije mogao doživjeti.

Tehnologija se u biti razvija kao autonomni sustav, svaki novi izum odmah je uključen u globalni sustav provedbene moći, što ga čini složenijim i snažnijim. Posljednji razvoj u tehnologiji (kibernetika i računala) ubrzali su sustav integracije do napredne razine, a Internet je najpoznatiji primjer. Internetska mreža nema središte odlučivanja, niti središte ulaska odnosno izlaska, ali ona održava i stalno širi interakciju milijuna terminala koji su spojeni na internetsku mrežu.

Tehnologija nije neutralna. Ona se pokorava određenom broju vrijednosti koje je usmjeravaju prema operativnosti, djelotvornosti i performansama. Aksiom tehnologije je jednostavan – sve što je moguće može se ostvariti i bit će djelotvorno ostvareno, s općim uvjerenjem da će nova tehnologija biti u stanju ispraviti nedostatke postojeće tehnologije. Politika, moralni kod i zakon djelovat će tek naknadno kako bi procijenili poželjnost ili nepoželjnost učinaka inovacija. Kumulativna priroda tehnološko-znanstvenog napretka, koja doživljava razdoblja stagnacije, ali ne i regresije, dulje vrijeme podržava ideologiju napretka pokazujući porast moći čovjeka nad prirodom, umanjujući rizike i nesigurnosti. Stoga je tehnologija dala čovječanstvu nova sredstva postojanja, ali je istovremeno dovela do gubitka razumijevanja za žive, jer se čini da budućnost

ovisi isključivo o neograničenom proširivanju racionalnog upravljanja svijetom. Zato dolazi do osiromašenja koje se sve više i jače shvaća kao nestanak autentičnoga ljudskog života na zemlji. Nakon što je istražila beskrajno malo i beskrajno veliko, tehnologijska znanost se sada bavi upravo čovjekom, koji je istovremeno i subjekt i objekt svoje vlastite manipulacije (kloniranje, umjetna prokreacija, genetski inženjering itd.). Čovjek postaje jednostavni produžetak alata koji je sam stvorio, prihvaćajući tehnološki mentalitet koji povećava njegovu ranjivost.

Tehnofobija i tehnofilija su podjednako neprihvatljivi. Ne treba kriviti znanje i njegovu primjenu, ali inovacija ne smije biti poželjna isključivo zato jer je novitet. Nasuprot znanstvenome redukcionizmu, arogantnom pozitivizmu i glupoj neshvatljivost, tehnološki napredak trebao bi pratiti društvene, etičke i političke izbore, kao i očekivanja (načelo mudrosti) i trebao bi opet biti integriran u kontekst vizije svijeta kao pluriverzuma i kontinuuma.

Svijet: pluriverzum

Različitost je trajno utjelovljena u samom ritmu života, koji u svojoj složenost postaje sve bogatiji. Pluralnost i različitost rasa, etničkih skupina, jezika, običaja, pa čak i religija, označavala je razvoj čovječanstva od njegova nastanka. Prema tome, moguća su dva stajališta. Prvo je da je ova biološko-kulturna različitost breme, i zato uvijek i posvuda treba svoditi ljude na ono što im je zajedničko, a to je proces koji ne može izbjeći skretanje u cijeli niz izokrenutih učinaka. Drugo stajalište zastupa različitost, njezino održavanje i razvijanje. Francuska Nova desnica protivi se suzbijanju različitosti. Ona smatra da je dobar sustav onaj koji odašilje najmanje onoliko različitosti koliko ih i prihvaća. Istinsko bogatstvo svijeta predstavlja upravo različitost njegovih kultura i naroda.

Prelazak Zapada na univerzalizam bio je glavni uzročnik njegova kasnijeg pokušaja da preobradi ostatak svijeta. U prošlosti je križarskim ratovima vršio vjersko preobraćanje, još jučer preobraćao je na svoja politička načela (kolonijalizam), a danas nameće svoje gospodarske i društvene modele (razvoj) ili svoja moralna načela (ljudska prava). Nametanje zapadnih vrijednosti svijetu vršili su misionari, vojnici i trgovci, a to je bio imperijalistički pokret potican željom da izbriše Sve što je drukčije. Navodno superioran model prikazivan kao “napredak” nametao se cijelom svijetu. Homogenizacija univerzalizma samo je projekcija, a krinka etnocentrizma raširila se preko cijelog planeta.

Nametanje zapadnih vrijednosti i globalizacija izmijenili su način na koji se poima svijet. Primitivna plemena nazivala su sama sebe “ljudima”, što znači da su se smatrali jedinim predstavnikom ljudske vrste. Grk i Kinez, Rus i član plemena Inki mogli su živjeti u istom razdoblju, a da uopće ne budu svjesni međusobnog postojanja. Ta vremena su prošlost. Uzimajući u obzir namjeru Zapada da svijet preobrazi na svoju sliku i priliku, trenutno razdoblje je novo i u njemu etničke, lingvističke i kulturne razlike koegzistiraju potpuno svjesne vlastitog identiteta i kako se on odražava na druge. Prvi put u povijesti zemlja je pluralni univerzum, višepolarni poredak u kojem se velike kulturne skupine nalaze međusobno suprotstavljene u zajedničkoj globalnoj sadašnjosti, tj. u nultom satu. Ipak se modernizacija postupno razdvaja od širenja zapadnih vrijednosti: nove civilizacije postupno dobivaju moderna sredstva moći i znanje, a da se ne odriču svoga povijesnog i kulturnog naslijeđa u korist zapadnih ideologija i vrijednosti.

Očito je ideja o “kraju povijesti” pogrešna. Nju bi trebao označavati globalni trijumf tržišne

racionalnosti koji Širi način života i političke vrijednosti liberalnog Zapada. Nasuprot tome pojavljuje se novo lice svijeta, odnosno novi ustroj međunarodnih odnosa. U antici i srednjem vijeku razvile su se samostalne velike civilizacije. Od renesanse ustalile su se države- nacije koje su se međusobno borile za supremaciju, prvo u Europi, a zatim i u cijelom svijetu. Dvadeseto stoljeće obilježila je bipolarna podjela svijeta u kojem su se suprotstavljali liberalizam i marksizam, američka pomorska i sovjetska kontinentalna moć. U 21. stoljeću doći će do razvoja višepolarnog svijeta civilizacija kao što su europska, sjevernoamerička, južnoamerička, arapsko-muslimanska, kineska, indijska, japanska itd. Ove civilizacije neće zamijeniti stare mjesne, plemenske, pokrajinske ili nacionalne temelje, nego će se konstituirati kao konačni zajednički oblik u kojem će pojedinci moći pronaći svoju identifikaciju, osim one općeljudske. Ove civilizacije će vjerojatno surađivati u određenim područjima kako bi zaštitile zajedničke interese čovječanstva, posebno na području ekologije. U višepolarnom svijetu moć će se definirati više kao sposobnost opiranja utjecajima drugih, a manje u nametanju vlastitog utjecaja. Glavni protivnik ovoga pluriverzuma bit će civilizacija koja će se smatrati univerzalnom i zaduženom za provedbu spasilačke misije (tu prije svega treba uzeti u obzir politiku Sjedinjenih Američkih Država) kako bi svoje vrijednosti nametnula svima drugima.

Svemir: kontinuitet

Francuska Nova desnica drži se jedinstvenog svjetonazora, čiji sadržaj i oblik Čini samo varijacije iste teme. Svijet je Istovremeno jedinstven i višeznačan, on povezuje različite razine vidljivog i nevidljivog, različita poimanja vremena i prostora, različite zakone organizacije svojih sastavnih dijelova. Mikrokozmos i makrokozmos međusobno se prožimaju i međusobno djeluju. Stoga francuska Nova desnica odbacuje potpunu razliku između stvorenog i nestvorenog bića, Icao i ideju da je svijet samo odraz nekoga drugog svijeta. Svemir (phusis) je mjesto na kojem se postojanje samo po sebi očituje, mjesto na kojem se očituje istina (aletheia) međusobnog pripadanja. Pantha rhei (Heraklit) – pristup svemu nalazi se u svemu.

Čovjek traži i daje smisao svome životu isključivo držeći se onoga što je veće nego on sam, onoga što nadilazi granice njegova postojanja. Francuska Nova desnica u potpunosti priznaje ovu antropološku konstantu koja se pokazuje u svim religijama. Nova desnica vjeruje da će povratak duhovnom biti praćen povratkom nekim temeljnim mitovima, istovremeno s nestankom lažnih dihotomija: subjekt i objekt, tijelo i misao, duša i duh, bit i postojanje, racionalnost i osjetljivost, mit i logika, prirodno i natprirodno itd.

Razočaranost svijeta pretvara se u zatvorenost modernog duha, koji nije u stanju očitovati se iznad i izvan svoga materijalizma i konstitutivnog antropocentrizma. Današnje razdoblje promijenilo je davne božanske attribute u ljudske subjekte (metafizika subjektiviteta) čime je svijet pretvoren u objekt, tj. u aglomerat sredstava koja su na neograničenom raspolaganju za ostvarivanje ciljeva. Ideal po kojem se svijet svodi na utilitarni razum praćen je linearnim shvaćanjem povijesti kojoj je podaren početak (priroda, raj na zemlji, zlatno doba, primitivni komunizam itd.), kao i podjednako nužan kraj (besklasno društvo, vladavina Boga, konačno razdoblje napretka, ulazak u eru čiste racionalnosti, tran sparentnu i pomirljivu). Za francusku Novu desnicu prošlost, sadašnjost i budućnost nisu izdvojeni trenuci usmjerene i određene povijesti nego trajne dimenzije svih proživljenih trenutaka. Prošlost i budućnost uvijek ostaju sadašnjost u svojoj aktualnosti. Takva prisutnost – temeljna kategorija vremena – suprotstavljena je nedostatku, odnosno zaboravu početaka i zamagljenog horizonta. Takav pogled na svijet već je bio izražen u dalekoj europskoj prošlosti, i prije Sokrata. “Poganstvo” francuske Nove desnice

oblikuje baš naklonjenost prema toj prastaraj koncepciji svijeta, koja je uvijek živa u srcima i mislima upravo zato jer ne pripada prošlosti, nego je vječna. U suprotnosti s potrošenim sektaštvom posrnulih religija, kao i s određenim neopoganskim parodijama iz vremena konfuzije, francuska Nova desnica nadahnuta je vrlo dugim sjećanjem — ona održava vezu s početkom koji čuva misao o onome što dolazi.

III. Stajališta

Protiv nediferenciranosti i iskorjenjivanja, za jasne i snažne identitete

Neviđena prijetnja homogenizacije koja se uzdiže nad cijelim svijetom vodi do stvaranja patoloških identiteta: nasilni iredentizmi, grčeviti i šovinistički nacionalizmi, divlja tribalizacija itd. Odgovornost za takav žalostan razvoj izvire u prvom redu iz globalizacije (političke, gospodarske, tehnološke i financijske) koja takve procese izvorno i stvara. Zapadni sustav omogućio je stvaranje nezdravih oblika vlastite afirmacije jer on negira pojedincima pravo da nađu svoje mjesto u zajedničkim i povijesnim identitetima, namećući uniformne oblike predstavljanja. Strah od “istog” zamijenio je strah od “drugog”. U Francuskoj je ovakvo stanje dodatno pogoršano krizom državnog sustava koji je tijekom dvaju stoljeća bio glavni simbolički organizator društva. Stoga je trenutno slabljenje države proizvelo još veću prazninu u Francuskoj nego u ostalim zapadnim državama.

Pitanje identiteta imat će još veću važnost u budućim desetljećima. Potkopavajući društveni sustav koji je svakom pojedincu pripisivao mjesto u jasno razumljivom društvenom poretku, modernost je u biti potaknula sumnju u identitet i pojačala želju za osloncem i priznanjem u javnom životu. Ali modernost nije uvijek bila u stanju zadovoljiti ovu potrebu za identitetom. Razvoj globalnog turizma zapravo nije ništa više od patetične alternative zatvaranju u samoga sebe.

U svezi s univerzalističkim utopijama i gubljenjem tradicionalnih identiteta, francuska Nova desnica podržava primarnu važnost različitosti, a različitost nije ni prijelazno razdoblje koje će odvesti u neki viši oblik jedinstva, niti slučajni aspekt osobnog života. Upravo suprotno, te razlike su glavne značajke društvenog života. Razlike mogu biti urođene (etničke, lingvističke), ali i političke. Biti građanin implicira pripadnost, povezanost i sudjelovanje u javnom životu na različitim razinama. Stoga jedan pojedinac može istovremeno biti građanin u svome susjedstvu, gradu, regiji, državi i Europi, sukladno prirodi moći koju daje svaka od ovih razina suvereniteta. Nasuprot tome, pojedinac ne može biti građanin svijeta, jer “svijet” nije politička kategorija. Težnja da se bude građanin svijeta znači povezati pojam građanin s apstrakcijom koja je izvučena iz rječnika liberalne Nove klase.

Francuska Nova desnica podržava motive naroda jer je pravo na različitost načelo koje ima važnost samo ako se gleda kao opće. Pojedinac opravdano brani svoju različitost od drugih samo ako je podjednako u stanju braniti različitosti drugih. Iz toga proizlazi da se pravo na različitost ne može koristiti u svrhu isključivanja drugih koji su različiti. Francuska Nova desnica podjednako podržava etničke skupine jezike i regionalne kulture kojima prijete opasnost od izumiranja, kao i izvorne religije. Francuska Nova desnica podržava narode koji se bore protiv zapadnog imperijalizma.

Protiv rasizma, za pravo na različitost

Pojam rasizam ne može se definirati kao naklonjenost endogamiji, koja potječe iz slobode izbora pojedinaca i naroda. Npr. židovski narod duguje svoj opstanak odbacivanju miješanih brakova. Suočeni sa stajalištima koja su često pojednostavnjena, promidžbena ili moralizatorska, nužno je vratiti se stvarnom značenju pojmova kao što su “rasizam u teoriji”, koji smatra da postoje kvalitetne nejednakosti među rasama, koje su takve da se u načelu mogu razlikovati rase koje su ili “superiorne” ili “inferiorne” i da se individualne vrijednosti mogu u potpunosti izvesti iz rasne pripadnosti; ili da rasna pripadnost čini središnji odlučujući čimbenik u ljudskoj povijesti. Ovakva tri stajališta mogu se zastupati istovremeno ili pojedinačno. Sva tri su pogrešna. Ako se postojeće rase razlikuju u pogledu ovoga ili onoga statistički izdvojenog kriterija, između njih ipak ne postoji apsolutna kvalitativna razlika. A ne postoji ni globalna paradigma izvan ljudske vrste koja bi omogućila stvaranje rasne hijerarhije. Konačno, očito je da pojedinac poprima svoju vrijednost od svojih osobnih kvaliteta.

Rasizam nije bolest uma koju pokreće predrasuda ili “pred- moderna” praznovjernost. Takva objašnjenja su dio liberalne basne koja želi naglasiti iracionalnost kao izvor svih društvenih boljki. Točnije rečeno, rasizam je pogrešna doktrina, ukorijenjena u vremenu, koja nalazi svoj izvor u znanstvenom pozitivizmu prema kojemu se u potpunosti “znanstveno” mjeri vrijednost ljudskih društava. Rasizam nalazi utemeljenje j u društvenom evolucionizmu koji je sklon opisati povijest ljudske vrste kao jednu i jedinstvenu povijest podijeljenu u “razdoblja” koja odgovaraju različitim razdobljima napretka. Stoga se određeni narodi poimaju kao privremeno ili trajno “napredniji” od drugih.

Nasuprot rasizmu postoji univerzalistički i diferencijalistički antirasizam. Univerzalistički antirasizam izvodi iste zaključke kao i rasizam kojem se suprotstavlja. On je podjednako kao i rasizam suprotstavljen različitostima i priznaje ljudima zajedničku pripadnost istoj vrsti, a posebne identitete smatra prijelaznima, odnosno sporednima. Asimilacijskom perspektivom svodeći “drugo” na “isto”, univerzalistički antirasizam je, prema definiciji, nesposoban prepoznati ili prihvatiti različitost u onome što ona jest. Diferencijalistički antirasizam, kome se priklanja Nova desnica, smatra da pluralnost ljudske vrste koja se ne može ograničiti čini vrijedno bogatstvo. Diferencijalistički antirasizam ulaže napore u obnovu afirmativnog značenja “univerzalnog”, koje nije suprotnost “različitom”, nego polazi od priznavanja “različitog”. Za Novu desnicu borba protiv rasizma nije dobivena negiranjem koncepta rasa, niti željom da se sve rase stope u neraščlanjenu cjelinu. Naprotiv, borba protiv rasizma vodi se podjednakim odbijanjem ekskluzivizma i asimilacije. Rasizam se ne suzbija ni apartheidom ni “melting potom”, nego prihvaćanjem drugih takvih kakvi jesu, uz dijalošku perspektivu međusobnog obogaćivanja.

Protiv migracija, za suradnju

Zbog rapidnog rasta i golemih razmjera, današnje migracije u Europi predstavljaju nesumnjivo negativan fenomen. Riječ je zapravo o svojevrstome nasilnom iskorjenjivanju čiji su razlozi na prvom mjestu gospodarski. To su spontani ili organizirani pokreti iz siromašnih i prenaseljenih zemalja u bogate zemlje. Ali postoji i simbolički razlog za migraciju a to je privlačnost zapadne civilizacije i s njom povezano podcjenjivanje izvornih kultura do kojeg dolazi zbog sve većeg okretanja potrošačkom načinu života. Odgovornost za trenutne migracije ne počiva na migrantima, nego u prvom redu na industrijskim državama koje su čovjeka svele na razinu robe koja se može premjestiti bilo gdje. Migracije nisu poželjne za migrante, koji su prisiljeni napustiti svoju rodnu zemlju i otići u zemlju u kojoj služe kao potpora gospodarskim potrebama.

Migracija ne donosi dobro ni stanovništvu zemalja koje primaju migrante jer je ono protiv svoje volje suočeno s ponekad grubim promjenama do kojih dolazi u njihovu ljudskom i urbanom okruženju. Očito je da problemi Trećeg svijeta neće biti riješeni velikim pokretima stanovništva. Stoga Nova desnica zagovara politiku restriktivne imigracije, zajedno s povećanom suradnjom sa zemljama Trećeg svijeta u kojima još uvijek postoji izvorna međuovisnost i tradicionalan način života, kako bi se prevladala neuravnoteženost do koje je došlo u procesu globalizacije.

U vezi s migrantima koji danas žive u Francuskoj, bilo bi iluzorno očekivati da će oni u velikom broju otići. Jakobinska nacionalna država uvijek je održavala sustav asimilacije u kojem je pojedinac apsorbiran u građanstvo koje ima apstraktnu vrijednost. Državu ne zanimaju zajednički identiteti niti kulturne razlike ovih pojedinaca. Ovaj sustav postaje sve manje uvjerljiv ako se uzmu u obzir ovi čimbenici: veliki broj migranta, kulturne razlike koje ih razdvajaju od stanovništva države koja ih prima i posebno duboka kriza koja utječe na sve vidove tradicionalne integracije (političke stranke, sindikati, vjerske zajednice, obrazovanje, vojska itd.). Nova desnica drži da etnokulturni identitet više ne pripada privatnom odlučivanju, nego ga treba priznati i prihvatiti u javnom području života, jsjova desnica zato predlaže komunitarni model u kojem pojedinci ne bi bili odsječeni od svojih kulturnih korijena i koji bi im omogućio da održe strukture njihovih kolektivnih kulturnih života. Tako bi pojedinac bio u stanju pridržavati se općih i zajedničkih zakona, a istovremeno ne bi trebao napustiti svoju vlastitu kulturu. Komunitarna politika mogla bi dugoročno voditi do razdvajanja državljanstva od nacionalnosti.

Protiv seksizma, za priznavanje roda

Razlika među spolovima je prva i temeljna prirodna razlika jer ljudska rasa može osigurati svoj opstanak upravo tom razlikom. Budući da je razdvojeno po spolu od samog početka, čovječanstvo nije jedno, nego postoje dva čovječanstva. Osim puke biologije, razlika se očitava u rodu, muškom i ženskom. U društvenom životu ova razlika određuje dva različita načina percipiranja “drugoga” i svijeta odnosno dva načina spolne sudbine. Očita je prisutnost ženske i muške prirode. Ipak, to ne isključuje činjenicu da pojedinci obaju spolova mogu izaći iz tih kategorija zbog genetskih čimbenika ili društveno-kulturnih izbora. Ipak, u načelu, veći broj vrijednosti i stajališta svrstava se u žensku ili mušku kategoriju: suradnja i natjecanje, posredovanje i represija, zavodjenje i dominacija, suosjećanje i odvojenost, konkretno i apstraktno, afektivno i upravljačko, uvjeravanje i agresija, sintetska intuicija i analitički intelekt itd. Moderno načelo apstraktnih pojedinaca, koji su odvojeni od svoga spolnog identiteta, što potječe iz “nediferencirane” ideologije koja neutralizira spolne razlike, sadrži podjednake predrasude protiv žena kao i tradicionalni seksizam koji stoljećima smatra ženu nepotpunim muškarcem. Ovo je iskrivljeni oblik muške dominacije koji je u prošlosti isključivao žene iz javnog života, a danas ih poziva da se u njega uključe pod uvjetom da se odreknu svoje ženstvenosti

Neke univerzalne feministice tvrde da muški i ženski rod potječe iz društvenog konstrukta. (“Pojedinac se ne rada kao žena, nego postaje žena.”) Ovakvim tvrdnjama feministice upadaju u zamku muškog svjetonazora jer se pokoravaju “univerzalnim” i apstraktnim vrijednostima koje su, u konačnoj raščlambi, zapravo muške vrijednosti. Nasuprot tome, Nova desnica podržava diferencirani feminizam koji želi da spolne razlike igraju ulogu u javnom životu i podržava posebna ženska prava (pravo na djevičanstvo, majčinstvo, pobačaj). Nasuprot seksizmu i uniseks utopiji, diferencijalni feminizam priznaje muškarca kao i ženu, te pridaje jednaku vrijednost njihovim razlikama i jedinstvenoj prirodi.

Protiv Nove klase, za autonomiju od dna prema vrhu

U procesu globalizacije zapadna civilizacija zastupa svjetsku prevlast vladajuće klase koja isključivi legitimitet nalazi u apstraktnoj manipulaciji (logičko-simboličkoj) znakova i vrijednosti sustava koji već postoji. S obzirom na to da teži neprekidnom rastu kapitala i trajnoj vladavini društvenog inženjeringa, ova Nova klasa osigurava ljudstvo za popunjavanje medija, velikih državnih i međunarodnih tvrtki i međunarodnih organizacija. Na taj način Nova klasa posvuda proizvodi i reproducira isti tip osobe — hladnokrvnog specijalista koji je racionalno odvojen od svakidašnje stvarnosti. To pojačava apstraktni individualizam, utilitarna vjerovanja, površnu humanitarnost, neosjetljivost na povijest, vidljivi nedostatak kulture, izolaciju od stvarnog svijeta, žrtvovanje stvarnoga zamišljenome, sklonost korupciji, nepotizmu i kupovini izbornih glasova. Sve ovo slaže se s taktikom stvaranja udruženih tvrtki i globalizacijom svjetske dominacije. Sto se više oni koji su na vlasti udaljavaju od prosječnih građana, sve manje se osjećaju obvezanima odgovarati za svoje odluke. Sto više društvo svojim članovima nudi impersonalne zadatke, to manje je otvoreno djelatnicima koji posjeduju stvarnu kvalitetu, što manje privatni život zadire u područje javnog, ostvarenja pojedinca se manje priznaju i cijene u javnosti, što je više pojedinac dužan “izvršiti zadatak”, to je manje u stanju “igrati ulogu”. Nova klasa depersonalizira vodstvo zapadnih društava i smanjuje njihov osjećaj odgovornosti.

Od završetka Hladnog rata i sloma Sovjetskog bloka, Nova klasa opet se nalazi suočena s cijelim nizom sukoba (između kapitala i rada, jednakosti i slobode, privatnog i javnog) koje je pokušala izbjeći više od pola stoljeća. Uz to, nedjelotvornost, rasipnost i kontraproduktivnost Nove klase postaje sve vidljivija. Sustav se zatvara sam u sebe, dok javnost prema upravljačkoj eliti osjeća ravnodušnost ili bijes, jer ona čak ne govori istim jezikom kao javnost. U vezi s bilo kojim ozbiljnim društvenim pitanjem širi se provalija između onih koji vladaju i koji se nastavljaju koristiti standardnom tehnokratskom frazeologijom, i onih kojima se vlada i koji svakog dana doživljavaju posljedice takvog vladanja. Istovremeno mediji odvlače pažnju od stvarnog svijeta i usmjeravaju je prema samo jednom viđenju svijeta. Na najvišoj razini društva nailazimo na dvolični tehnokratski govor, bahato brbljanje i na uživanje u dobiti kapitala. Istovremeno, na dnu društvene ljestvice vidljive su teškoće svakidašnjeg života, neprestana potraga za smislom i želja za zajedničkim vrijednostima.

Prosječni građanin prema “elitama” osjeća isključivo gnušanje i postaje neosjetljiv na tradicionalne političke frakcije i poruke, koje su danas postale zastarjele. Zadovoljiti osobne odnosno narodne zahtjeve značilo bi dati veću autonomiju ni žim strukturama društvene ljestvice, odnosno dati im mogućnost da stvore ili obnove svoj posebni nomos. Kako bi se stvorilo društvo koje je pogodnije za život vlastitih članova, trebalo bi izbjeći anonimnost masa i komercijalizaciju vrijednosti. Mjesne zajednice trebale bi donositi samostalne odluke o svim pitanjima koja se na njih izravno odnose i svi članovi takvih zajednica trebali bi sudjelovati u svakoj fazi rasprave i demokratskog odlučivanja. Nije potrebno da se država socijalne pomoći decentralizira u korist mjesnih zajednica. Umjesto toga, mjesne zajednice ne smiju dati državi pravo da intervenira, osim u slučajevima za koje te zajednice nisu kompetentne ili ne mogu donijeti odluku.

Protiv jakobinizma, za federalnu Europu

Prvi Tridesetogodišnji rat završen je Vestfalskim mirom, što je označilo uspostavu nacija-država kao dominantnog oblika političke organizacije. Nasuprot tome, drugi Tridesetogodišnji rat

(1914. – 1945.) označio je početak dezintegracije nacije-države. Rođena iz apsolutne monarhije i revolucionarnog jakobinstva, nacija-država postala je prevelika da bi rješavala malene probleme ili premalena da bi rješavala prevelike probleme. U globaliziranom svijetu budućnost pripada velikim kulturama i civilizacijama koje se mogu organizirati u autonomne cjeline s dovoljno moći da se obrane od vanjskog miješanja. Europa se mora organizirati u federativnu strukturu i istovremeno priznati autonomiju svih svojih sastavnih dijelova te poticati suradnju svojih sastavnih regija i individualnih nacija. Europska civilizacija neće se obnoviti negiranjem nego priznavanjem povijesnih kultura, čime će omogućiti svim svojim stanovnicima da ponovno otkriju svoje zajedničko podrijetlo. Načelo povezanosti trebalo bi biti temeljno na svakoj razini. Vlast na donjoj razini ne bi trebala delegirati vlast s više razine, osim u pitanjima koja se na nižoj razini ne mogu zadovoljavajuće riješiti.

Nasuprot tradiciji centralizacije koja preuzima svu moć kako bi uspostavila jednu razinu nadzora, nasuprot birokratskoj i tehnokratskoj Europi, koja se odriče suvereniteta, a ne delegira ga nekoj višoj razini, nasuprot Europi koja će biti isključivo veliko tržište ujedinjeno slobodnom trgovinom, nasuprot “Europi nacija” koja je u biti puki spoj nacionalnih egoizama koji ne mogu spriječiti buduće ratove, nasuprot “europskoj naciji” koja nije ništa drugo nego veća inačica jakobinske države, odnosno nasuprot svemu navedenome, Europa (zapadna, središnja i istočna) se mora preustrojiti od dna prema vrhu, u uskoj kontinentalnoj povezanosti s Rusijom. Postojeće države moraju se federalizirati iznutra, kako bi se međusobno lakše mogle udružiti u federaciju. Svaka razina ovoga saveza mora imati vlastitu ulogu i dostojanstvo, koje neće proizlaziti od odobrenja danog s više razine, nego će se temeljiti na volji i pristanku onih koji u svemu tome sudjeluju. Jedine odluke koje bi dolazile s vrha ovakve strukture bile bi one koje su zajedničke svim ljudima i federalnim zajednicama, diplomatski poslovi, vojni poslovi, ključna gospodarska pitanja, temeljna pravna pitanja, zaštita okoliša itd. Europska integracija podjednako je nužna u nekim područjima istraživanja, u industriji i novim komunikacijskim tehnologijama. Jedinstvenom valutom treba upravljati središnja banka pod nadzorom europske političke vlasti.

Protiv depolitizacije, za jačanje demokracije

Demokracija se nije prvi put pojavila nakon Američke revolucije 1776. ili Francuske revolucije 1789- Naprotiv, ona je predstavljala trajnu europsku tradiciju od postojanja antičkih grčkih polisa i starih njemačkih “sloboština”. Pojam demokracija nije sinonim bivšim “narodnim demokracijama” Istočnog bloka niti liberalnim parlamentarnim demokracijama koje su danas dominantne u zapadnim državama. Demokracija se ne odnosi na politički stranački sustav. Ona zapravo označava sustav u kojem su ljudi suvereni. Demokracija nisu beskrajne diskusije i debate, nego zajednička odluka u korist općeg dobra. Ljudi mogu delegirati svoj suverenitet upravljačima koje postavljaju na dužnosti, ali se svoga suvereniteta ne mogu odreći. Vladavina većine koja se ostvaruje glasovanjem ne znači da istina nužno dolazi iz odluke većine. Riječ je isključivo o sustavu koji bi trebao što bolje osigurati dogovor između naroda i njihovih vođa. Demokracija je također najprikladniji sustav koji bi se trebao brinuti za društveni pluralizam, miroljubivo rješavanje sukoba ideja i održavanje pozitivnog odnosa između većine i manjine. Također bi ovaj sustav trebao zastupati slobodu izražavanja za manjine jer današnje manjine mogu biti sutrašnje većine.

U demokraciji u kojoj su pojedinci nositelji konstitutivne moći, temeljno načelo je načelo političke jednakosti. Ovo načelo je jasno odvojeno od onoga pravne jednakosti svih ljudi jer se pravnom jednakošću ne može ostvariti nikakav oblik vladavine (jednakost svih ljudskih bića je

apolitička jednakost jer joj nedostaje posljedica bilo kakve eventualne nejednakosti). Demokratska jednakost nije antropološko načelo jer ne izriče ništa o čovjekovoj prirodi, ona ne tvrdi da su svi ljudi po prirodi jednaki, nego isključivo da su građani politički jednaki, jer pripadaju istome političkom tijelu. Stoga je to nezanemariva jednakost, koja se temelji na pripadanju ili članstvu. Kao sa svim političkim načelima, ona implicira mogućnost razlike, u ovom slučaju između građana i onih koji nisu građani. Ključna ideja demokracije nije vezana uz pojedinca ili čovječanstvo, nego uz skupinu građana koji su politički ujedinjeni u narod. Demokracija je sustav koji u ljudima nalazi izvor legitimacije moći i zatim teži ostvariti, u što većoj mjeri, zajednički identitet onih koji vladaju i onima kojima se vlada. Cilj, odnosno egzistencijalna razlika između onih koji vladaju i onih kojima se vlada nikada ne može biti kvalitativna razlika. Zajednički identitet je izraz identiteta ljudi koji preko svojih predstavnika imaju priliku na političku akciju i sudjelovanje u javnom životu. Neglasovanje i okretanje leđa javnim problemima oduzimaju demokraciji njezin smisao.

Danas je demokracija ugrožena cijelim nizom frakcija i skretanja. Riječ je o krizi zastupanja, izmjeni političkih programa, nesavjetovanju s ljudima u slučajevima kada je riječ o krupnim odlukama povezanim s njihovim životima, korupciji i tehnokraciji, diskvalifikaciji političkih stranaka. Mnoge stranke postale su sustavi usmjereni isključivo na pobjedu na izborima, a njihovi kandidati često su birani isključivo na osnovi sposobnosti da budu izabrani, dok istovremeno postoji nadmoć lobista koji čuvaju svoje osobne interese nauštrb općeg dobra itd. Ovome treba dodati činjenicu da je moderni oblik političkog života zastario, gotovo sve političke stranke su reformističke, dok je većina vlada manje ili više nesposobna. "Preuzimanje vlasti" odnosno "politička promjena" u lenjinističkom smislu riječi sada zapravo ne znači ništa. U svijetu mreža moguća je pobuna, ali ne i revolucija.

Obnavljanje demokratskog duha ne znači puku zastupničku demokraciju, nego želju da se na svakoj razini ostvari istinska participativna demokracija ("ono što utječe na sve ljude treba i biti predmet sudjelovanja svih ljudi"). Kako bi se ovo ostvarilo, bit će potrebno prestati gledati na politiku kao isključivo na državnu stvar. Svaki građanin mora biti uključen u traženje zajedničkog dobra. Svako opće dobro mora se kao takvo i poimati i čuvati. Potrošač zaokupljen samim sobom i pasivan građanin-promatrač bit će uključeni u politički život isključivo razvojem radikalno decentraliziranog oblika demokracije, koja počinje od donjih društvenih razina, čime će svaki građanin dobiti ulogu u izboru i nadzoru nad svojom sudbinom. Metoda referendumata također može biti korisna. Kako bi se suprotstavila nadmoći novca, vrhovna vlast u modernom društvu mora se nametnuti najvećom podjelom između bogatstva i političke moći.

Protiv produktivizma, za nove oblike rada

Rad (na francuskom travail, što dolazi od latinskog tripalium, sprava za mučenje) nikada nije zauzimao središnje mjesto u starim ili tradicionalnim društvima, uključujući ona koja nikada nisu koristila ropski rad. Budući da se rad obavlja zbog postavljenih nužnosti, on ne ističe čovjekovu osobnost. Tek u obavljenom radu pojedinac može vidjeti ostvarenje svoje osobnosti. U modernosti koja je u svojim ciljevima produktivnosti u potpunosti mobilizirala sve izvore, rad je postao vrijednost sam po sebi, glavni oblik socijalizacije i iluzorni oblik emancipacije i autonomnosti pojedinca ("sloboda izražena radom"). Funkcionalan, racionalan i unovčen, takav rad pojedinac obavlja najčešće zbog obveze, a ne zbog svoje sklonosti. Takav rad ima smisao isključivo u smislu kupovine moći, koja se može brojiti i mjeriti. Proizvodnja služi za stimulaciju potrošnje koja je nužna nadoknada vremena uloženog u rad. Stoga je rad postupno postao

unovčen, prisiljavajući pojedinca da radi za druge kako bi platio one koji rade za njega. U potpunosti je nestala mogućnost da se slobodno dobiju neke usluge, koje zatim mogu biti uzvraćene na određeni način, jer u ovom svijetu ništa nema vrijednost, ali sve ima svoju cijenu, odnosno ono što se ne može procijeniti u novčanom smislu smatra se zanemarivim ili nepostojećim. U društvu postavljenom u skladu s plaćama svatko se sve više mora odricati svoga vremena, pokušavajući zaraditi za život.

Sada, zahvaljujući novim tehnologijama, proizvodimo sve više i više dobara i usluga, dok je istovremeno za to potrebno sve manje i manje radnika. U Europi takvi uspjesi u produktivnosti vode u nezaposlenost i destabilizaciju temeljnih društvenih struktura. Visoka produktivnost daje prednost kapitalu, koji se koristi nezaposlenošću i preseljavanjem radnika kako bi oslabio pregovaračku moć plaćenih radnika. Stoga danas radnik kao pojedinac i nije toliko eksploatiran, koliko postaje sve više i više nepotreban. U svijetu koji je globalno sve bogatiji, isključenost zamjenjuje otuđenost, ali broj siromašnih ljudi neprestano raste pa se klasične postavke o društvu u kojem bogatstvo na visokim razinama donosi korist i pojedincima na nižim društvenim razinama pokazuju sve više neutemeljenima. Čak bi i mogućnost povratka punoj zaposlenosti zahtijevala potpuni prekid s produktivizmom i postupni završetak razdoblja u kojem je isplata plaća bila temeljni način integracije pojedinca u društveni život.

Smanjivanje trajanja radnog tjedna je svjetovna pojava koja biblijsku izreku – Radit ćeš u znoju – čini zastarjelom. Za svaki rad koji je heteronoman treba poticati dogovorno smanjivanje duljine radnog tjedna i s time povezano povećano zapošljavanje novih radnika koji bi podijelili posao s onima koji već rade, a treba poticati i mogućnost fleksibilnog prilagođavanja (godišnji odmori, tečajevi za poslovno unapređenje itd.). Treba raditi manje kako bi se radilo bolje i kako bi pojedinac imao vremena da živi i uživa u svome životu. U današnjem društvu stalno raste privlačnost obećanih dobara, ali isto tako se povećava broj ljudi čija kupovna moć stagnira ili se smanjuje. Stoga je ključno postupno razdvojiti rad od dohotka. Mora se iskoristiti mogućnost stalne minimalne nadoknade ili plaće za svakog građanina od rođenja do smrti, a da se od njih ništa ne traži zauzvrat.

Protiv nemilosrdnog nastavka trenutne gospodarske politike, za gospodarstvo u službi naroda

Aristotel je istaknuo razliku između “oeconomie”, čiji je cilj zadovoljiti čovjekove potrebe i “chrématisque”, čiji je konačni cilj proizvodnja, zarada i prisvajanje novca. Financijski kapital postupno je preuzeo industrijski kapitalizam, s ciljem da kratkoročno ostvari maksimalnu dobit, a na štetu nacionalnih gospodarstava i dugoročnih interesa naroda. Ovu je promjenu omogućila dostupnost kredita, raširene spekulacije, izdavanje nepouzdanih obveznica, široka zaduženost pojedinaca, tvrtki i država, dominantna uloga međunarodnih ulagača, zajednički fondovi koji spekulacijama žele ostvariti profit itd. Raširenost kapitala omogućava financijskom tržištu da nadzire politiku. Gospodarstvo postaje nesigurno, pa čak i opasno područje, a golemi svjetski financijski mjehur s vremena na vrijeme puca, što izaziva šokove u cjelokupnoj financijskoj mreži.

Štoviše, gospodarska misao je uklopljena u matematičke formule koje se smatraju znanstvenima jer isključuju bilo koji čimbenik koji se ne može kvantificirati. Stoga nam makroekonomski pokazatelji (GDP, GNP, stopa gospodarskog rasta itd.) zapravo ne pokazuju stvarno stanje u društvu, a nepogode, nesreće ili epidemije smatraju se pozitivnima jer stimuliraju gospodarsku

djelatnost.

Suočeni s arogantnim bogatstvom, koje teži svome daljnjem povećanju iskorištavajući nejednakosti i patnje koje samo generira, nužno je vratiti gospodarstvo u službu pojedinaca i kvalitete njihova života. Prvi koraci u tome smjeru treba li bi biti: uspostaviti na međunarodnoj razini porez na sve financijske transakcije, ukinuti dug zemalja Trećeg svijeta, temeljito revidirati cjelokupni sustav gospodarskog razvoja, prioritet treba dati samodostatnosti i potrebama unutrašnjeg, državnog i regionalnog tržišta. Potrebno je ukinuti međunarodni sustav podjele rada. Lokalna gospodarstva moraju biti oslobođena diktata Svjetske banke i Međunarodnoga monetarnog fonda. Zakoni o zaštiti okoliša trebaju biti proglašeni na međunarodnoj razini. Mora se naći izlaz iz dvostruke slijepe ulice nedjelotvornoga državnog gospodarstva i naglašeno natjecateljskih tržišno usmjerenih gospodarstava, a to se može ostvariti jačanjem tercijalnog sektora (partnerstvo, zajednička udruženja i suradnja), kao i autonomnim organizacijama međusobne pomoći koje se temelje na zajedničkoj odgovornosti, dobrovoljnom članstvu i neprofitnim organizacijama.

Protiv gigantizma, za mjesne zajednice

Sklonost pretjeranom širenju i koncentraciji stvara izolirane pojedince koji su zato sve više ranjivi i bespomoćni. Rašireno isključivanje i društvena nesigurnost logična su posljedica takvog sustava, koji je izbrisao gotovo svaku mogućnost uzajamnosti i solidarnosti. Suočeni s tradicionalnim vertikalnim piramidama dominacije koja ne potiče povjerenje, suočeni s birokracijama koje sve brže dostižu svoju razinu nesposobnosti, ulazimo u svijet različitih suradničkih mreža. Prethodni sukob između homogenoga civilnog društva i monopolističke države socijalne skrbi postupno je sveden na današnje postojanje cijele mreže organizacija koje pomažu osmišljenim i djelotvornim zajednicama koje se uspostavljaju na svakoj razini društvenog života, u obitelji, susjedstvu, selu, gradu, na poslu i u slobodnom vremenu. Isključivo na takvoj mjesnoj razini može se stvoriti razina života dostojna ljudskog bića, nasuprot fragmentiranom načinu života, odnosno život oslobođen imperativa brzine, pokretljivosti i isplativosti. Na taj način standard života bio bi potpomognut temeljnim i zajedničkim vrijednostima usmjerenima k zajedničkom dobru. Solidarnost se više ne smije promatrati kao posljedica bezlične jednakosti koju na nedjelotvoran način jamči država socijalne skrbi, nego kao posljedica uzajamnosti koju organske zajednice primjenjuju od dna prema vrhu i time same preuzimaju obveze oko osiguranja i ravnopravne raspodjele. Isključivo odgovorni pojedinci u odgovornim zajednicama mogu uspostaviti socijalnu pravdu, a ona nije istovjetna pojmu socijalne skrbi.

Takav povratak mjesnim zajednicama će, po samoj svojoj biti, vratiti obiteljima njihovu prirodnu vokaciju obrazovanja, socijalizacije i međusobne pomoći. To će, zauzvrat, pomoći pojedincima da sebi prilagode društvena pravila i zakone koji su danas jednostavno nametnuti odozgo i izvana. Ponovno oživljavanje mjesnih zajednica mora biti praćeno obnovom pučke tradicije koju je modernost uglavnom natjerala na slabljenje. Još i gore, modernost je često pokušavala "utržiti" tradicionalne oblike kulture za potrebe turizma ("folklorne predstave"). Gajeći društvenu interakciju i osjećaj za slavljenje, takva tradicijska kultura sadrži smisao životnih ciklusa i pruža svjetovne spomenike. Tradicionalni oblici kulture naglašavaju ritmički prolaz vremena i godišnjih doba, velike trenutke u životu i životna razdoblja, pothranjuju simboličku imaginaciju i stvaraju društvene veze. Takva tradicija ne smije biti zaustavljena u vremenu, nego se treba neprestano obnavljati.

Protiv velegradova, za gradove po mjeri čovjeka

Urbanizam se već više od pola stoljeća prepustio esteticima ružnoga, beskrajni stambeni prostori svedeni su na spavaonice, stambeni dijelovi grada lišeni su svake osobnosti, siva predgrađa služe kao gradska odlagališta otpada, beskrajni niz trgovačkih centara izobličuje prilaze svakom gradu, šire se bezlični prostori koji su puni posjetilaca koji se neprestano žure, središnja područja grada sasvim su prepuštena poslovnom svijetu i lišena svojih tradicionalnih sadržaja (kavana, sveučilišta, kazališta, kina, javni parkovi itd.), prevladava neujednačeni način gradnje stambenih zgrada, uništena su susjedstva ili, nasuprot ovome, imamo susjedstva koja su pod neprestanim nadzorom sigurnosnih kamera i zaštitarskih ophodnji, a stanovništvo iz seoskih sredina premješta se u gradove i tako dolazi do prenapučenosti gradova. Domovi se više ne rade da bi se u njima živjelo, nego da bi se preživjelo u gradskom okruženju koje je iskvareno imperativom da se iz uložene ostvari maksimalna financijska dobit i bešćutnom praktičnošću. No, prostor prije svega treba služiti kao poveznica — rad, kretanje i življenje nisu odvojene djelatnosti, nego složene radnje koje obuhvaćaju totalitet društvenog života. Grad treba biti ponovno osmišljen kao stjecište svih naših mogućnosti, labirint naših želja i djelovanja, a ne kao bešćutni geometrijski izraz gospodarskog poretka. Arhitektura i urbanizam moraju se provoditi u kontekstu mjesne povijesti i trebaju održavati posebnost određenog prostora. To zahtijeva oživljavanje urbanizma koji je utemeljen u mjesnoj zajednici, obnovu regionalnih posebnosti, razvoj sela i gradova umjerene veličine koji su umreženi oko regionalnih središta. To bi također značilo otvaranje ruralnih područja, postupno ukidanje “gradskih spavaonica”, kao i gradskih područja koja su namijenjena isključivo trgovini i poslovanju, ukidanje sada sveprisutnog reklamiranja, kao i diversifikaciju sredstava prijevoza koja bi poništila trenutnu tiraniju osobnog automobila, povećanje prijevoza roba željeznicama, oživljavanje javnog prijevoza, odnosno prihvaćanje ekoloških imperativa.

Protiv nenadzirane tehnologije, za integralnu ekologiju

U ograničenom svijetu postoje granice rasta. Izvori, kao i rast, konačno će dostići svoj limit. Rapidno širenje zapadnih razina proizvodnje i potrošnje u cijelom svijetu moglo bi, u nekoliko idućih desetljeća, dovesti do iscrpljivanja većine raspoloživih izvora i do cijelog niza klimatskih i atmosferskih katastrofa s nepredvidivim posljedicama za ljudski rod. Pokazana nebriga za prirodu, uništavanje biološke raznolikosti, strojevi koji vode do otuđivanja čovjeka, iscrpljivanje izvora hrane, sve ovo dokazuje da krilatica “uvijek više” nije istoznačna pojmu “uvijek bolje”. Različite ekološke skupine brane ovakvo stajalište, koje u potpunosti odbacuje ideologiju neograničenog napretka. Moramo postati svjesni naših odgovornosti kada je riječ o organskim i neorganskim svjetovima u kojima živimo.

“Megastroj” ima samo jedan zakon — ostvariti maksimalnu dobit u odnosu na uloženo. Ovome se mora suprotstaviti načelo odgovornosti, koje traži da današnji naraštaj djeluje na način koji će budućim naraštajima omogućiti život u svijetu koji nije ništa manje lijep, ništa manje bogat i ništa manje raznolik od današnjega. Također, moramo potvrditi važnost pojedinačne osobe nasuprot stjecanju bogatstva, moći i dobara (biti više, a ne imati više). Razumna ekologija poziva nas da se odmaknemo od modernog antropocentrizma prema razvoju svijesti o međusobnoj koegzistenciji ljudske vrste i kozmosa. Takva “prirodno prisutna transcendentnost” otkriva prirodu kao partnera, a ne kao protivnika ili objekt. Time se ne umanjuje jedinstvena važnost ljudske vrste, ali se čovjeku poriče povlašteni položaj koji su mu pripisali kršćanstvo i klasični humanizam. Osjećaj ravnoteže i skladnosti mora držati pod nadzorom gospodarsku bahatost i

prometejsku tehnologiju. Mora se poduzeti napor globalnih razmjera kako bi se uspostavila obvezujuća pravila i smjernice za očuvanje biološke raznolikosti. Čovjek ima obveze prema životinjskom i biljnom svijetu. Na isti način moraju se na globalnoj razini uspostaviti norme za ograničenje zagađenja. Tvrtke i korporacije koje zagađuju okoliš moraju biti kažnjene u skladu sa štetom koju su počinile. Određena razina deindustrijalizacije na području prehrambene industrije mogla bi pogodovati mjesnoj proizvodnji i potrošnji, kao i povećanoj raznolikosti izvora hrane. Treba imati razumijevanja za cikličku obnovu prirodnih izvora u zemljama Trećeg svijeta, a takav pristup treba imati prioritet u “razvijenim” društvima.

Za slobodu misli i povratak raspravi o idejama

Nesposobna za vlastito obnavljanje, nemoćna i obeshrabrena zbog nemogućnosti ostvarenja vlastitih ciljeva, moderna misao postupno se preoblikovala u svojevrstu “misaonu policiju” čiji je cilj ekskomunicirati sve one koji na bilo koji način zastrane od trenutno prevladavajućih ideoloških dogmi. Nekadašnji revolucionari sada prihvaćaju status quo ante, a istovremeno iz svoje revolucionarne prošlosti preuzimaju naklonost čistkama i anatemama. Taj novi oblik izdaje temelji se na tiraniji javnog mnijenja, koje oblikuju mediji, a poprima oblik histerije koja čisti sve pred sobom i potiče sladunjavu sentimentalnost ili selektivno zgražanje. Umjesto okretanja stoljećima koja su pred nama, i dalje su aktualna zastarjela pitanja, stari argumenti, a sve to zapravo ne predstavlja ništa više od sredstva za isključivanje ili diskreditaciju protivnika. Svođenje politike na korisno upravljanje sve problematičnijim razvojem isključuje se mogućnost radikalne promjene društva ili čak i mogućnost otvorene rasprave o konačnim ciljevima zajedničkog djelovanja.

Stoga se demokratska rasprava svela na ispraznost. Više se ne raspravlja, nego se denuncira. Ne razmišlja se, nego se optužuje. Više se ne dokazuje, nego se nameće. Sve misli i spisi osumnjičeni za “devijaciju” ili “skretanje” prikazuju se kao svjesno ili nesvjesno naklonjeni ideologijama koje se smatraju krajnje sumnjivima. Budući da nisu u stanju razviti svoje vlastite ideje, niti argumentirano negirati ideje drugih, ovi cenzori bore se ne samo protiv različitih mišljenja, nego i protiv navodnih namjera. Takav neviđeni rasap kritičke misli u Francuskoj je dodatno pojačan činjenicom da je Pariz zaokupljen isključivo samim sobom. Kao posljedica ovoga, zaboravili smo tradicionalna pravila civilizirane rasprave. Počinje se zaboravljati i sloboda mišljenja, čiji je nestanak uglavnom dočekan nedostatkom interesa. Onaj tko se boji toga da ljudi izraze slobodu izbora, a također prezire ljudske težnje, prednost daje neznanju masa.

Nova desnica zalaže se za povratak kritičkoj misli i snažno podržava potpunu slobodu izražavanja. U trenutku kada smo suočeni s cenzurom, idejama koje se s lakoćom mogu odbaciti i ispraznošću istrošene pomodnosti, Nova desnica inzistira, sada više nego ikada prije, na potrebi istinske obnove kritičke misli. Nova desnica zalaže se za povratak rasprave o problemima, oslobođene starih podjela i krutih stajališta koje sprečavaju nove pristupe starim problemima, kao i novu sintezu. Nova desnica poziva sve slobodne mislioce da se pridruže zajedničkoj borbi protiv sljedbenika Trissotina, Tartuffea i Torquemada.